

نظام‌های سیاسی، حکمرانی آموزش عالی و مناسبات دانشگاه-ذی‌نفعان: مطالعه تطبیقی الگوهای تعامل

حکمرانی آموزش عالی به‌عنوان یک مفهوم وسیع، شکل ویژه‌ای از نظم و ترتیب در روابط میان بازیگران دولتی و غیر دولتی بوده و بر مجموعه جدیدی از فعالیت‌ها دلالت دارد که به دنبال حل مسائل یا ایجاد فرصت‌های بهبود کیفیت آموزش عالی است. تعامل بازیگران با یکدیگر در عملکرد حکمرانی آموزش عالی به عنوان یک کل تعیین کننده است. جهت گیری و ساختار حاکم بر این تعاملات بسته به ساختار سیاسی حاکم در هر کشور متفاوت است. این وضعیت موجب شکل گیری رویکردهای مختلف حکمرانی آموزش عالی شده است. در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان به چهار رویکرد شامل حکمرانی دولت‌محور، حکمرانی بازاری، حکمرانی ترکیبی، و حکمرانی علمی (خودحکمرانی) اشاره کرد. هر رویکرد، ارزش‌های کانونی متفاوتی را در مرکز توجه قرار می‌دهد و نحوه تعامل و مناسبات دانشگاه‌ها با ذی‌نفعان اجتماعی در فرایند توسعه ملی را به‌گونه‌ای متمایز تعریف می‌کند.

این تحقیق با رویکردی تطبیقی به دنبال شناخت نسبت میان ساختارهای سیاسی و رویکردهای حکمرانی آموزش عالی و مطالعه مکانیزم‌های مناسبات دانشگاه‌ها و ذی‌نفعان اجتماعی در این رویکردهاست. هدف، ارائه تصویری جامع از چگونگی تعامل بازیگران در رویکردهای مختلف حکمرانی آموزش عالی و تأثیر آن جریان مشارکت دانشگاه‌ها در توسعه جامعه است. انتظار می‌رود نتایج تحقیق بتواند به‌عنوان پایه‌ای برای مطالعه حکمرانی آموزش عالی در ایران و ارائه پیشنهادهایی برای تقویت پاسخگویی اجتماعی و مشارکت ذی‌نفعان در زیست‌بوم حکمرانی آموزش عالی کشور مورد استفاده قرار گیرد.

محقق محترم می‌بایست در گام نخست، یک دسته‌بندی از نظام‌های سیاسی ارائه دهد و از هر دسته، یک کشور را به‌عنوان مورد مطالعاتی انتخاب کند. سپس، رویکردهای غالب حکمرانی آموزش عالی در کشورهای منتخب با تمرکز بر چهار شاخص زیر در چارچوب متدولوژی تحقیقات تطبیقی مورد مطالعه قرار دهد:

۱- **تأثیرگذاری:** مکانیزم‌های رسمی و غیررسمی (مانند شوراها، مشاوره، لابی‌گری، یا بازخورد) که ذی‌نفعان از طریق آن‌ها بر تدوین سیاست‌های آموزش عالی اثر می‌گذارند.

۲- **حقوق و مسئولیت‌ها:** چارچوب‌های قانونی یا نهادی که حقوق و وظایف ذی‌نفعان در تدوین و اجرای سیاست‌ها را مشخص می‌کنند (مانند قوانین مصوب یا آیین‌نامه‌های داخلی).

۳- **ارزش‌های کانونی:** ارزش‌هایی که در هر رویکرد حکمرانی در مرکز توجه قرار دارند و نحوه تلاقی و جریان این ارزش‌ها در سیاست‌ها و برنامه‌های آموزش عالی.

۴- **تعامل و تقسیم کار:** ساختارها و فرایندهایی که همکاری و تقسیم وظایف میان دانشگاه‌ها و ذی‌نفعان (دولت، بازار، جامعه مدنی) را تنظیم می‌کنند، از جمله ترکیب شوراها و نحوه فعالیت کمیته‌های تصمیم‌گیری.